

MAGYAR KURIR

Bétsből, Kedden, September 7. dikén 1819.

Nagy Britannia:

Ma nagyobb részét újságunknak Anglus hazafiak közt való verekedésekkel töltjük meg; minthogy már most környül-állásosabban irhatunk az újabb tudósításokból azon rút vérontásokról, a' mellyek Manchesterben 's más helyeken is az Augustus' 16. dikén tartatott népgyűlésnek resultatumai voltak: —

Két nappal ezen gyűlés előtt két Politziáemberek, *Shamross* és *Murray*, eltökéltették magokban, hogy ezen éjjel megkémlelik ezen néptsoportoknak katonai gyakorlásaikat. Ejjéli egy ózaker kimentek búkálva a' *Whitemoss* nevű pusztára 's valósággal ott találtak, magokat gyakorolva, a' néptsapatokat, mellyek között egyegy, legfeljebb 500 emberekből állhatott. Hanem, nagyon keservesen fizettek a' két vizsgálódók a' magok újságunkapásokért. A' nép őket meglátván, abbahagyta a' katonai gyakorlást, 's így kiáltván: „*Nézzétek itt van Jack-Lekkuchen!*“ (ezen szót nem találta meg a' M. Kurir az új Szó-könyvekben), kövekkel és botokkal köszöntötte őket, úgy, hogy egygyik közzülök, *Murray*, 16. dikben estre kimult a' világból. — Az Augustus' 17. dikére virradó éjtszaka, melly a' nagy lármára következett, felettebb nagy félelmek között telt-el Manchesterben: de semmi új próba nem tétetett: hanem *Asthon* és *Midleton* nevű helységek, sőt Manchesternek is *Newcros* nevű része, még ekkor a' Reformá-

lók' kezében maradtak, 's nem ok nélkül lehetett félni, hogy Huntnak kiszabadítását valamelyik éjjel meg fogják próbálni a' lármázók. *Hunt* on kívül 69 személyek vagynak elfogattatva. Az ispotályban henn 28 terhes sebesek fekszenek; 38-tzan pedig csak sebeiknek bekötöztetésére járnak-be oda. Sokan talátnak oly sebesek is, kik nem mutatják magokat az ispotályban, következőképpen nem esmertethetnek, minthogy honnyokban gyógyittatják magokat. — Manchesterben egész Aug. 17. dikén nem történt semmi újabb láрма, csak *Stockport*-ban és *Macclie'sfeld*-ben, de azonnal fegyveresek küldtetettek-el Manchesterből a' lármának letsendesítésére, melly alatt Manchester' utzáira ágyuk vonatattak-mi, 's egy Proklamatio tétetett közönségsé, melly által a' parantsoltatik a' Manchesteri lakosoknak, hogy többé katonai gyakorlásokra kimenni ne méré-szeljenek.“

Milor Hunt ot az Orálószecken elfogták, a' társai közt egy *Tyas* nevű embert is elfogtak. De a' kiról szükség megjegyezni, hogy ez nem társa volt *Hunt* nak, sőt tölle nagyon különböző princípiumú ember. Ezt Londonból a' *Times* újság' tulajdonosa küldötte ezen népgyűlésre, hogy onné néki mindene- ket hitelesen megírjon. Ez, hogy mindene- ket annál jobban láthasson 's halhasson, megkérte *Hunt* ot 's meg is nyerte tölle, hogy, mintha az ő barátjai közzé tartozna, magát az ő kísérei közzé elegyít-

hesse. Így történt osztán, hogy Hunt 's a' kísérei elfogattatván, ez is elfogattatott. De ez azután elbocsátatott. Az a' tudósítás tehát, melyet a' Times Ujság kiadott, ezen Tyasnak a' tudósítása, 's ennek summás foglalata ennyiben áll: —

„A' Reformáló gyűlés tsapatonként Vadász kürtökkel érkezett-meg a' meghatározott helyre. Elsők voltak a' Rochdalei és Midletoni lakosok, kik nagy pontossággal tették a' katonai fordulásokat. Egygyik zászlójokon Nagy Britannia szemeltetett három ágú villára támaszkodva, mellyen a' híres Wallacének ezen szavai olvastattak: *Az Isten fegyverheztesít fel a' patriotákat!* — Az Oldhami Reformáló asszonyoknak, kiknek száma 150-re felt, szép selyem zászlójok volt. Ezekhez Manchesterben néhány előkelő Polgárnék így kiáltoztak: „Mennyetek haza gyermekeitekhez; bizzatok ezen dolgokat a' férjfiakra, a' kik ezekhez jobban értenek.“ — Nem soká 400 Politziai katonák is megjelentek a' gyűlésben, kiket a' nép eleintén hasonló Reformálóknak lenni gondolt, 's mikor megtudta, hogy nem így van a' dolog, biztaltta egygyik a' másikat, hogy ne féljenek, mert ezek is tsak Polgárok, mint ők. Hunt nagyon lármás örvendezéssel fogadtatott: de mihelyest beszélni kezdett, azonnal előnyargált kivont kardal a' Polgári lovaság, melynek a' sokaság útát ayitván, a' Hunt deszkákból való Orálószéke egy-szerre körül volt vételve, 's egy tiszt ekképpen szollott Hunt hoz: *Uram, nékem meg van parantsolva, hogy az Urat vigyem fogságra; az Ur az én foglyom.* — Hunt azt felelte: hogy: *tsak Magistrátualis személy által engedim magát elfogattatni.* — Így felelt Johnson is. Melyhezképpést a' Manchesteri első Politziai tiszt elő állván, mind kettőjüket elfogta. Még eddig mindenek

tsendesen folytak; és semmi követelő hojgatózás nem történt mind addig, míg egy tiszt felkiáltván, így szollott: *Vegyétek-el a' zászlójukat!* Ennek hallására egyszerre felforrott a' nép' mérge; a' zürzavar és tolongás azonnal közönségessé lettek, 's mind azok a' rettentőségek folyni kezdtek, mellyekről már emlékezünk. A' Polgári lovaság már ekkor semmi mérsékeltséget nem esmert. Egy közülök így kiáltott: Né, itt van Saxton, a' *Manchesteri Observátor* nevű újságnak egygyik írója; tegyetek legelőbb egy jó vágást rajta! *Tegy te*, így felelt a' másik. Az első hozzá is vágott, hanem Saxton felrohánván magát, tsak a' bőrit sértette-meg a' kard. *Saxton* és *Tyas*, bátorságnak okáért egy Politziai katoná' oltalmazása alá adták magokat, a' ki hallván, hogy Tyas azért jött Manchesterbe, hogy a' Timesnek mindent megírjon, mind kettőjüket fogságra vitte. Hunt, ki az elvitetetés közben a' fején sok páltzatsapásokat 's a' kezén kardvágást kapott, azt kívánta Johnsonnal egygyütt *Nadin* Urtól, a' Biztostól, ki őket elfogta, hogy mutassa elő a' *Warrantot* (azi a' parantsolatot, melynél fogva őket elfogta). *Nadin* azt felelte nekik, hogy tsak esküvéssel tétetett feladásra fogta-el, 's ez, *Warrant* nélkül is elég. Hunt ekkor a' körülállókhöz szollván, megintette őket, hogy *Nadin* Urnak ezen nyilatkoztatására emlékezzenek-meg. Tyas 17-dikben délig maradt fogságban, midőn őtet a' Magistrátus hosszas engedelemkéréssel bocsátotta szabadon. Manchesterbe oda hagyván Tyas, Macclesfieldbe ment, a' hova 17-dikben estvéli 10 órakerkezett-meg, de megintetett, hogy ne menyen-be a' városba, mert nagy vérontás van: pedig nem volt egyéb, ütésnél, taszigalózásnál, döföldésnél, ablakokheverésénél 's a' többi. Ezen várost 18-dikban reggeli 4

örökör hagyta oda Tyas. Itt 30-ra vagy 40-re telt az elfogattatak' száma." —

A' Londoni Kurir nagyon zúgolódik a' Times és Morning-Chronicle ellen, azért, hogy ezek a' Manchesteri Magistrátusnak tselekedetét igen nagy méretségnek erősitik lenni, melly miatt még ennekutánna lehetne nagyobb felzúdulás, és hogy kissébb keménység által sokkal könnyebben megoltathatott volna a' tűz. — A' Manchesteri népgyűlés' fejei azt a' határozást tették volt előre, hogy ha tsendességben elvégezhetik ezen tanácskozásokat, egy nagy vendégséget fogának tartani, de tsupa vízzel, azért, mint proklamatiójukban kihirdették, hogy a' Státus' jövedelmét ez által is ne neveljék, 's a' Ministerek' barátjait ne gazdagítsák.

Az eddig Bétsbe' érkezett Londoni levelek tsak Augustus' 19-dikéig terjednek, és a' Manchesteri történetekről tsak 21-dikig szólnak. A' tsendesség Manchesterben, melynek lakosai 96 ezerre számláltatnak, helyre állott. Az előkelőbb lakosok egy nagy vendégfogadónak szálájába öszszegyülekezvén, köszönetet határoztak a' Magistrátushoz azért, hogy a' várost 50,000 dühösködő, többire idegen emberek' pusztításától megoltalmazta. — A' Manchesteri Magistrátus megintó hirdetést tett közönségessé, melyben ezeket köti a' népnek tsendeségetszerető részé' szívére: — Ha úgy mond még meg fog történni, hogy a' fegyveres seregekre, kövekkel való hajgálás esik, a' körülállók a' hajtót azonnal fogják-meg, külömben kiteszik magokat annak a' veszedelemnek, hogy a' katonaság a' hajtókra tüzet adván, a' golyobisok a' hajgálók mellett állókat is érni fogják; a' házához senki efféle hajgáló embereket be ne hotsásson, külömben az ő házára is tüzet adnak a' katonák; ha valakinek háza' fedeléről tör-

lénik a' hajgálás, azért a' ház' ura tartozik felelni; az utzákon csoportosan megállani senki ne mérészeljen. —

Maccesfieldben is eltsendésdett végezetre a' támadás, hanem már 30-ra is telt vala az elfogattatott Korifeusok' száma. De Middletonban még ekkor is öszsze voltak gyülekezve 2000 vagy 3000 Reformálók, kik ellen már útban volt a' katonaság Manchesterből. Mint lett a' verekezésnek vége, talám meg leszsz a' holnap megérkezendő levelekben.

Augustus' 18-dikán arra a' híre, hogy nagy sereg közelit a' város' ostromlására, azonnal oly jóvallást hirdettetett ki a' Magistrátus, hogy a' Kereskedők' boltjaikat 's a' házak' tulajdonosai házaik' ajtait azonnal zárják-be, külömben életjeket is veszedelmezthetik. De nem soká megérkezett a' tudósítás az üres lármáról, 's a' megintó czédulák a' falakról hamarabb letéptettek, mint felraggattattak vala: — „Átaljában szollván (így fejezi ki magát egy Manchesteri tudósító), a' Manchesteri Magistrátus végezetre elvesztette elméjének jelenvalóságát, 's minekutánna eleinten ily nagy keménységgel viselte magát, végezetre egészen megijedett, 's ezen ijedségét vélünk (lakosokkal) is részeltette, a' helyett, hogy rettegésünket eloszlatta volna. Kétségbe se lehet hozni, hogy a' fegyveres erőnek szükségtelen közbejövele nélkül az egész gyűlésnek nem lett volna semmi kedvetlen következése. Itt is rosszabbá tette az előrevaló vigyázatlanság a' rosszszat. Tate nevű fűszer-számáros, egy zászlót, mellyet a' Reformálóktól vett vala el, mint Polgárkatonára, estve a' boltjára kifüggesztvén, a' nép reá ment 's ablakait beverte. — Huntot, egy Magistrátualis személy 17-dikben reggel megkérvdén, hogy mit kerestett ő itt ezen gyűlésen? Hunt néki ily

kérdéssel felelt: Ugyan mondja-meg nekem az Ur, miért hoztak engem ezen fogházba? — Azt is mondta Hunt, hogy azért, a' mit a' Manchesteri Magistratus elkövetett, 14 napok alatt meg fog büntetni. — Azok a' Reformálók, a' kik még Middletonban öszszegyülekezve voltak, részint lántsákkal, részint baltakkal vagy tsákányokkal voltak felfegyverkezve. Mondják, hogy a' Manchesteri népgyűlésnek elszélesztetésekor ily kiállítások hallattattak volna: *Meg fogunk mi ismét jelenni, de jobb készülettel.* — Ezen veres vérekedésnek származását némelyek annak a' gyűlölségnek tulajdonítják, melly a' gazdag polgárok és a' szegények közt uralkodik. A' Polgári katonaság mind az elsőkből áll. A' Times és Morning-Chronicle szomorkodva említi, hogy ezen lovas polgárság a' Királynak száz alattvalóját, a' kiknél semmi fegyverek nem találtattak, lovaji által öszszetapodtatta, 's öszszevagdalta, még pedig a' mi nagyobb a' Magistratális személyeknek ezemeik előtt, kiknek a' lett volna kötelessége, hogy őket védelmezzék. — Mind ketten kétségbe hozzák ezen újságlevelék azt, hogy a' lovaságnak a' nép közzé való bevágása előtt a' Tamadás' Aktája felolvasztatott volna; sőt, ha ez megtörtént is, legalább a' törvények által meghatározottatott egy órányi idő, a' felolvasztatás és a' Hunt elfogattatása között el nem telt. — A' Ministeri Kurír Hazugoknak nevezi ezen tudósítókat: a' Times ellenben és a' Morning Chronicle a' Kurírt Thersitesnek.

Manchesterből katonái és polgári Követség érkezett Londonba, melynek néhány rendbéli meghalgattatása volt a' Ministeriek' Tanátsában. Londonba a' Ministerium' híváságára kellett jönni ezen Követségnek, hogy minden dolgokról, a' mi-k Manchesterben történtek, pontos tu-

dósítást tegyen. A' Királyi Fő Prokurátor is jelen volt a' Ministeri Tanátsban, mikor ott ezen Követség kikérdeztetett, és, melly, mint mondják, az újságlevelékben kihirdettetett czikkelyeknek sok tekintetekben ellent mondott: P. o: hogy a' lovas Polgárság a' nép közzé bevágott, arra reá tüzelt, 's Hunt megsebesítettett volna, 's több effélék.

Londonban Augustus' 20-dikóra virradó éjjel ilyen czéduákat raggattak vala ki az utszák falaira: —

„Ödöklés Manchesterben a' Polgári lovas katonaság által az Előljárókért!

„Holnap, Szombaton, a' folyó Aug. 21-dikén, közönséges öszszegyülekezés fog a' Londoni Korona és Vasmatska nevű vendégfogadóban, a' végre tartatni, hogy az Anglus közönség arról való vélkedését kimondja, hogy a' Manchesteri Polgári lovas katonaság és az Előljárók magokat annak alkalmatosságával miként viselték, midőn a' Manchesterben a' Parlamentum' reformáltatására nézve tartatott népgyűlést széllyel verték. Költ Fleet utzában. Nyomtattatta —“

„Wooler Könyvnyomtató.

Augustus' 21-dikén ismét egy czédu-la raggattatott-ki Londonban minden utszaszegletekre, melynek ez a' foglalataja: —“

„Közönséges, Polgári és Vallási Szabadság!

„Szerdán Augustus 25-dikén délutáni 4 órakor közönséges gyűlésc fog a' Patriotáknak Londonban Anglia fő városában az egész népnek nevében tartatni, a' végre, hogy ezen napon a' Remuati-ni közönségbéli nép a' Mladlescehbélivel

egygyesülvén, egygyütt a' Régens Princzhez meghívást bocsássanak, a' végre, hogy ő azon tyrannusságnak, melyet a' gyáva és vérszomjúzó Agensek a' népen gyakorolnak, határt vessen és a' mi hazánkat a' gyilkosságtól és vérferdőtől megmentse. —

„Anglia reméli, hogy a' maga kötelességet minden meg fogja tenni. —

„*Sir Wellesley Károly* meghivatlatik, hogy ezen népgyűlésben előljön.“

„Nyomtattatott Waddington Samuel Könyvnyomtatónál, Oxford utzában a' 18-dik szám alatt.

„Aláírták Southwark mezővárosa, a' Surrei Grófság, 's a' Midlesexi Grófság Biztosságainak tagjai, és Titoknok Blanford.

Ezen Blanford ennek a' tudósításnak kihirdetése után azonnál a' Londoni Lordmájer elejébe czitáltatott 's kikérdeztetés alá vonattatott. Elbótsáttatott-é azután vagy nem, még nem olvastuk.

* * *

Az a' feljebb említett népgyűlés, melyről való híradást, mint ott írtuk, Wooler Könyvnyomtató adta-ki, Aug. 21-dikén valósággal véghez ment a' nevezett nagy vendégfogadóban, de hogy mitsoda kimenetellel, azt most mikor ezeket írjuk, még nem tudhatjuk, minthogy az azon napon jövő Londoni, úgy nevezett, Estvéli leveleket éppen akkor nyomtattákt 's azok még hozzánk meg nem érkeztek. Még 'bát csak a' következő körvülállások tudattak ezen gyűlésről. A' fogadó nagy szalája egy órákor már dugva tele volt emberekkel. A' Reformálóknak első isoportja megérkezett, 's nagy tapsolással fogadtatott. Ezen isoportban voltak: Gale Jones, Doktor Watson, Májer Cartwright, Waddington, és egyéb

Korifeus Reformálók. Wooler egy asztalra felállván beszédet tartott; elcáda ezen tanátkozásnak fontosságát; jóvalotta a' gyűlésnek, hogy barátját Waddingtont váloszsa Elölülőnek, melly azonnal meg is esett. Már most Waddington állott-fel az asztalra, 's beszédjét akképpen kezdette: Hogy ő már négy Revolúziót látott (erre így kiáltott-fel valaki: Fogsz te látni ötödiket is) tudniillik Amérikában, Frantzia Országban, Spanyol Országban, és Belgiumban, de oly rút dolgot, mint Manchesterben még sehol se látott és nem ért, hol az oltalom nélkül lévő embereket, 's az annyok' mejjén függő gyermekeket megtámogták. Intette a' Reformálókat, hogy álhatosok legyenek, 's magokat Hampdenhez és Sidneyhez méltóknak lenni mutassák meg. (Ezek mind ketten híres lázszasztók voltak).

Aug. 17-dikén Conventryben is nagy láрма volt; hanem ezt csak a' kézimunkás vagy napszámos emberek tsinálták, azért, hogy fizetéseket feljebb emelhessek. Ezek valami 1500-zan öszszeseregelvén, azokat, kik völlek egygyetérténi nem akartak, szamarakra ültették 's a' városban alá 's fel herdozták.

Német Ország.

Ma, Hep! Hep! Ujságokkal is beirhatnánk közel egy árkust. De csak rövidítsük, a' mint lehet: —

Heidelbergből, Aug. 26-dikán. Minekutánna itt a' Hep! Hep! néhány hetek óta minden utszákon hangitsált volna, végezetre tegnapelőtt egy Polgár egy 'Sidó leánykát is személyesen bántani nem atallott, mellyért ő elfogattatott ugyan, de tegnap reggel a' Polgári katonaság által, melly a' Lajos innpére nézve muzsikával parádézott az utszákon erőszakosan kieresztetett a' fogságból. Azonközben egész nap szárnyalt az a' hír,

hogy a' következő éjjel rosszul fognának a' 'Sidók alunni, melyet ők azonban csak mesének tartottak, mind addig, míg estvéli 7 és 8 órák között csoportosan megindultak a' Heppetkiáltozó lakosok az utszákon, 's a' 'Sidóházakhoz seregelvén, ott balták, feszítő vasak 's egyéb efféle szerszámok segedelmével az ablakokat, ablak táblákat, a' ajtókat, valami három óráig tartott iparkodás után, le feszegették, betördelték, 's házakba bementek, 's mindent a' mit azokban találtak, felprédáltak, összetörték, az almáriumokban talált pénzt elvitték, az iráscikat szeszszaggatták, 's az ágynéműt szeszszegdalták. Se egy se más felől semmi Politziai vagy Polgári katonaság magát nem mutatta. Már három házak ki-prédáltatván a' negyedekre is reá került a' sor, a' midőn szerentsére oly segedelmé érkezett a' Szegény 'Sidóknak, melyet kétségkívül nem is vártak. Az Univerzitásbéli tanulók jelentek-meg, ki kardal, ki koszperdel, ki a' mivel lehetett, 's egy szempillantásban elkergették a' szemtelen bűnhődőket, sokat el is fogván a' Magistrátus' fogházába vitték, 's így mentették-meg a' 'Sidókat a' több szenvedéstől, a' Polgárságot nagyobb gyaláztól, 's a' Magistrátust nagyobb számadástól. A' bűnhődők csak a' négy' salakja 's utszán telergő ifjak voltak — így fognak kétségkívül sokak mind itt mind másutt szollani. Jól van, de tsakugyan méltán lehet ezen környülállásra nézve azt a' kérdést tenni: Mi okozhatja azt, hogy ily sok városokban, a' hol most ez a' sok 'Sidólárma történik, éppen az utszákon koborló ifjaknak kell lenniük, a' kik ezen lármázásra felingereltetnek? De mi azt is elmondhatjuk, hogy azok nem utszánkoborló ifjak valának, kik a' tanulóknak ezen tselekedeteikért efféléket haragosan hánytak szemekre: Hogy ki bizta reájok, hogy magokat idegen dologba

avassák, 's olly embereket összfogdosanak, a' kik, bár tsendességáborítók, de a' tanulókat nem illetik. Rétség kívül azon Professoroknak, kik a' 'Sidóságnak kiirtatását prédikálták, nem fordult meg elméjekben, hogy az utszánkoborló ifjak a' 'Sidóságon magokat a' 'Sidókat értik, 's a' többi.“

* * *

Wiesbadenből azt írják Aug. 27-dikén, hogy azon két Evargelicus Papok, a' kik gyanura, lázszasztási célzásért elfogattak vala, elbotsáttattak, megigérvén, hogy ha megszollittatnak, akár mely órában elé fognak állani. A' harmadik, Löningnek egy ötsé, még nem botsáttatott-el. Papi hivataljelzet a' más ketőkre folytathatják, míg végső határozás nem tétetik erántok.

* * *

A' Gissai tanulók' lármájának okát így adják elő az újabb levelek: „Aug. 3-dikán annyira elfelejtkezett magáról egy Hassiai tiszt, hogy az itt lévő *Casínóban* egy tanulóval össze találkozáván, valami semmiségért pofontsapta: de oly sietséggel el is orsantott onnét, hogy a' megbántatott tanuló a' költsönt vissza nem adhatta, azért is egygyikért, hogy a' strázsa és a' körülállók akadályoztatták. Más nap magába szállván a' tiszt egy tanuló esmerösse által a' több tanulókat 's a' megbántatottat is közönségesen megkövette, 's ezen utolsónak azt is tudtára adatta, hogy ha ezt elegendő elégtételnek nem fogja tartani, tehát duelláljanak-meg oly fegyverrel, melyet a' tanuló tetszése szerént válaszszon-ki. A' tanuló elfogadta ezen meghivattatást, 's a' duellálásnak Aug. 5-dikén kellett volna megessni, hanem, senki se tudja miképpen a' dolog az Oberster' fülébe ment, 's ez affelől a' Rektort is tudósítván, a' duellá-

lást meggátolta. Már most arra ajánlotta magát a' tisztt, hogy bizonyosságok előtt és személynesen meg fogja követni a' tanulót: de ebből se lett semmi, mint-hogy az erre meghatározott idő előtt ismét úgy nyilatkoztatta ki magát a' tisztt, hogy, ezt tselekedni néki tisztii karaktere meg nem engedi. A' katonaság azonban, hogy a' tisztien valahol, mint félni lehetett, valamelly megbántatás ne történnyen, ahoz való eszközöket vett elő, p. o. a' strázsák dupláztattak, az utszákra le's fel járó strázsa csoportok rendeltettek, 's általában parantsolatot kapott az őrző sereg, hogy a' verekedésre minden szempillantásban készen tartsa magát. Ezt megtudván a' tanuló sereg, hogy a' katonák' útjából egyszerre kiálljon, arra határozta magát, hogy a' várost *in massa* oda hagyja, 's vissza se megyen oda, míg tökéletes elégtételt nem nyerend. Hogy a' tanulóknak ezt tselekedni okok volt, tagadhatatlan, mint-hogy a' katonaság már annyira el kezdett volt vetemedni, hogy bajonéttokkal nékiék ment a' tanulóknak' csoportjainak, 's a' puskákat szemek láttára töltötte az utszákon golyobissal. — Mi lett az elégtétel, melyért osztán végezetre a' tanuló sereg a' városba megelégedéssel vissza tért, megírtuk még a' múlt Keddi Kurirban.

Sand még most is él: de állapotjának egyéb környülállásairól senki semmit nem tud.

Spanyol Amerika.

Chilinek tengeri erejét, melly most a' Lord Cochrane vezérlése alatt Peru ellen dolgozik, a' múlt April. 9-dikén ezen hadi hajók tették: — *O'Higgins* 48 ágyus, 550 hajós legénnyel; *San Martin* 60 ágyus, 480 hajós legénnyel; *Jupiter* 52 ágyus, 550 hajós legénnyel; *Chacabuco* 24 ágyus, *Araucano* 18 ágyus, *Puleto* 16 ágyus, *Chilano* 10 ágyus, és egy Sloop. — A' Buenos-Ayresi kikötőhelyben vannak két fregátok, 36 ágyusok, mellyeknek neveik Horatier és Curiatier, ezeket az Északi Amerikaiaktól vették. — A' Spanyolok' erejét pedig *Peruban*, Februáriusban, ezek a' hajók tették: *Venganza* 50 ágyus, 560 hajós legénnyel; *Emeralda* ugyan ilyen; *Kleopatra* 50 ágyus, 240 hajós legénnyel; *Pezuela* 18 ágyus; *Maypo*, mellyet az Insurgensektől vettek-el, 18 ágyus.

Ujabb Ujságok.

A' nem rég elbocsátott Harrison t, Aug. 21-dikén Stockporban azért, hogy lázszató beszédet tartott, ismét elfogták.

Közönséges levelek beszélnek, hogy Udvari Tanácsos és Ex-Professor Oken, nem régen *Jenából* jöven nagy sebességgel folytatta útját Studtgárdon által Helvétzia felé, 's a' Politzia által mindennütt nyomban követtetvén, kevésbe mult-el, hogy Helvétzia határánál be nem éretett.

Egy Párisi Ujságlevélben az erőssitetik telegrafusi híradás után, a' melly Calaisból érkezett volna Párisba, hogy London felé, a' környékekről véghetetlen sokaságú úgy nevezett Reformálók lettek volna útban. De más Frantzia Ujságlevelek ezen hírnek még további megvalóságosulását tartottak szükségesnek lenni.

Száz forint Conventiós pénzért adtak Váltó cédulában: —
Sept. 3-dikén 248 $\frac{1}{2}$ — 4-dikén 249 $\frac{1}{2}$ — 6-dikén 249 $\frac{1}{2}$ — forintot.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Pesten a' múlt Vasárnap a' Tisztelendő Pater Piáristánál diszes pompával tartatott Calasantius Sz. Jó'sef innepénája, mellyen, mint a' tisztelt Szerzetnek ditső emlékezetű Felállítója innepén, az egész tanuló Ifjúság és számos városi népség buzgó ájtatosságát példásan végezte; a' Nagy Misét tellyes Assistentiával tartotta Mennóságos és Fő Tisztelendő Kopátsy Jó'sef Püspök, a' Septemviralis Táblának egyik érdemes Birája, etc. Egyházi Beszédet tartattak Magyar; és Német nyelven. A' Magyar Tisztelendő Nagy-Ernyeí Szabó Elek emeritus Királyi Professzor Ur; a' Németet Tisztelendő Simonchich Ignác Ur, a' Leopold külső városi Plébános tartotta; mind a' ketten az Esztergomi Érseki Fő Megyének Pappjai, kik ezen innephez alkalmaztatott fontos beszédjek által magokat jelesen megkülömböztették.

B é t s i.

A' Pruszsiai Koronaörökös és Fridrik Orániai Princz ő Királyi Hercezségek a' múlt héten Bétsbe érkezvén, az itt találtató ritkaságoknak megszemlélgetésével, 's látogatásokkal töltik idejeket. Szombaton a' Felséges Császári Udvarnál családi egygyütt való ebéd lévén, itt ő Királyi Hertzégek is jelen voltak. Akkor estve Felséges Urunkal és Aszszonyunkal egygyütt a' Burghan lévő Udvari theátrumot, 's tegnap estve a' Leopoldstadit méltóztattak ő Kir. Hertzégek megjelenésekkel megtisztelnit.

Az Insbrucki újság szerint Ferdinandus Austriai Koronaörökös ő Fő Hertzégsége, Déli Tyrolisból jöven, Augustus 29-dikén ide kivánt jó egészségben megérkezett, 's az Arany Sashoz szállott-bé. Még azon estve az Ambrusi kastély-

ban lévő régiségeknek megszemlélésére ment, 's 30-dikban reggel az itt (Insbruckban) felvő őrzőseregnek gyakorlástartásával töltötte idejét.

J e l e n t é s.

Erdélyből Kolosvárról. Itten a' Reformátum Collégium Typographiájában ki jött e' folyó esztendőben a' sajtó alól e' nevezetes Római Iró: *Columella de re rustica*. Ki adta Professor Szilágyi Ferentz világosító jegyzékekkel, mellyek az Iró értelmét és a' benne említett plántáknak máj nevezeteket illetik. Minden felsőbb Oskolákban kellettén ugyan is, Felsőégi rendelésből, a' gazdaságot tanítani; jónak találta a' Kiadó, ezen, a' régi Romaitól hozzánk jött legtökéletesebb gazdasági Irót Hazánkban közönséggé tenni: nem azért, hogy e' légyen a' gazdasági kézi könyv, de hogy a' Romai Literatura Fanítója a' Deáksgot és némelly esmérteket ez által bővítvén, egyszersmind a' gazdasági tudományt jókor megizelitse, a' figyelmet reá felsekentse, és *Columellát*, kit az Oeconomiae Professornak gyakran kell említeni, megesmértesse. Ez a' literaturai tekintetből tehát most kiadott Könyv, melly az Erdélyi Reformátum M. Fő Consistorium intézetéből közelebbről e' Hazabéli Reform. Fő Oskolák számára tétett közönséggé, mellyek mind magára, mind a' több *Rei Rusticae Scriptorokkal* való kiadása ritka, Hazánkban pedig ez az első; reményljük, hogy az Oskolák — és a' sebb sebb Római Irók olvasásában gyönyörködő magánosok előtt is kedvet fog nyerni. Egy Augustus alatt született, Tiberius idejében virágzott Római nagy britokos és híres gazda, mind a' stylus mind a' dolog tekintetéből figyelmet érdemel. Kolosváron Augustus' 12-dikén 1819.

ső Hatalmasságok ellen a' közönséges írá-
sokban előforduló megbántásokra határoz-
va vannak, nem elégségesek arra, hogy
a' nyomtatásbéli szabadsággal ezen tekint-
tetben történő visszaéléseket meggátol-
hassák, 's hogy tehát szükséges legyen
részint ezen törvény valóságos minémü-
ségének szélesebb kifejtése, részint az
ilyen írásoknak íróji, nyomtatóji, kiadó-
ji, 's elterjesztőji ellen való keményebb
büntetéseknek határozása által közönsé-
gesen kimu a' mi azt, hogy melly nagyon
kívánnyon. mi mindent, a' mi által azon
Uralkodók vagy Fejedelmek, kikkel ha-
rónghban élni akarunk, megbántathatná-
rak, vagy a' mi ezeknek a' panaszra alkalmat
szolgálatna eltávoztatni; melyre nézve,
münchenutánna Státusanátsunkat megha-
gattuk volna, Közönséges Rendje-
inknek egygyetértésével, következőket ha-
tároztuk és határozzuk: — 1) Az, a' ki
újságlevelekben, könyvekben vagy egyéb
írásokban valamelly idegen Hatalmassá-
got, Fejedelmet, vagy Uralkodót meg-
bántással illet; a' ki az ő Dynastiájoknak
vagy Országlássoknak igazi jussát megta-
modja vagy kétségbe hozza; a' ki ezek-
nek tselkédeteikre, intézeteikre, Or-
száglási módjaikra avvagy az ő más Ha-
talmasságok, Fejedelmek, vagy Uralko-
dók eránt való állapotjokra nézve, gunyo-
ló vagy megbántó módon nyilatkoztatja
ki magát; végezetre, a' ki azon orszá-
gokban, mellyekkel Belgium békességben
él, a' maga írásai által a' tsendességet
megzavarni, vagy a' lakosokat a' magok
Fejedelme ellen felingerelni iparkodik
— legalább egy 's legfeljebb három esz-
tendeig tartó fogságra, 's a' környüállá-
sokhozképpest három száztól fogva öt
száz forintig való birságfizetésre büntet-
tessék. — 2) Hasonló büntetésre ítéltes-
senek mind azok, a' kik a' magok írása-
ikban, a' külső Hatalmasságoknak Belgi-
umba küldetett Követeiket, Ministerei-

ket, 's egyéb követségi Agenseiket, kik
a' nemzetek' törvényei szerént azon Fe-
jedelmeknél, a' hova küldettelve vannak,
ezeknek oltalmazását különös jussal bir-
ják, rágalmazni, motskolni, vagy neve-
tségesse tenni, mérészlik. — 3) A' fel-
jebb említett írásoknak kinyomtatóji vagy
kiadóji, vagy azon könyvárosok, kik azo-
kat árulják, ha ők azoknak egyszersmind
munkábavevőji vagy részes munkássai is,
vagy azoknak közönségessététölédésekkben
mint első és eredeti kiadók úgy része-
sülnek, oly fogsággal büntöttessenek, a'
melly legalább egy, de három esztendő-
nél tovább n' tartson; e' mellett a' ki
nyomtatott munkát is mind le kell tar-
tóztatni és semmivé kell tenni; Pátensei-
ket (Dekretomaikat) el kell venni 's meg-
kell tiltani, hogy addig, míg fogságok'
ideje tart, valamelly munkát kinyomtat-
hassanak, kiadhassanak, vagy árulhassa-
nak. — 4) Azon nyomtatók, a' kik tsak
nyomtatási munka által részesülnek az
említett írásoknak kiadásában, a' nélkül,
hogy azoknak eladásában vagy elterjesz-
tésében egyéb részt vennének; így szin-
tén a' könyvárosok 's egyebek, kik ezen
írásokat nem mint magokét, hanem mint
mások tulajdonát vagy mint tsak biztosok
úgy árulják, az előbbeni tsikkelyben ki-
fejeztetett büntetést szenvedjék, ha az
írókat vagy az első és eredeti tulajdono-
sokat oly módon meg nem nevezhetik,
hogy ezek ne tsak megfogathassanak,
hanem mint az igazi bünösök, effelöl tör-
vényesen meg is győztethessenek: a'
nállók találtató nyomtatványok azonköz-
ben még ezen esetben is elvétettessenek
és semmivé tétessenek. — 5) A' kire a'
zeljebb találtató tsikkelyekben meghatá-
rozott büntétel másod versben reá bi-
fonyosodik, annak büntetése leszen há-
rom esztendőtől fogva ötig tartó tömlötz,
500 forint birságfizetés, az említett nyom-
tatványoknak elvétettetése és semmivé-

telése, 's a' Pátensnek örökös elvesztése, úgy hogy egy ilyen bűnös többé semmi irást ki ne nyomtathasson, ki ne adhasson vagy el ne adhasson. — 6) Sem az íróknak, sem redaktoroknak, sem nyomtatóknak, sem kiadóknak, sem könyvárosoknak meg nem engedjék, hogy mentesüljenek vagy bűneiknek kissébbítésül azzal alhassanak elő, hogy valamely zikkelyt vagy dolgot, mellyért törvényszék' eleibe hivatattak, más nyomtatott munkákból vagy külső országi újságlevelekből költsönözték, szemelték, vagy fordították. — 7) A' külső Hatalmasságoknak ezen törvényben meghatározottatott írások ellen való minden hivatalszeréntvaló panaszait edja által a' mi külső Ministerünk a' mi törvénytételre ügyelő Ministerünknek, hogy ez a' bűnöst törvényes úton üldöztesse; egyszersmind szorosán parantsolván ügyészeinknek, hogy az ilyen bűnösöket, a' nélkül is, hogy a' külső Országlószéktől panaszt várjanak, önként is üldözzék. Mind ezeket hirdetjük és parantsoljuk.

* * *

Constitutzió, mellyet a' Jónisi egyesült szigeteknek adott Aglilia: — „A' tiszta Görög vallás legyen az Uralkodó. Törvényes nyelv a' Görög. Az Országlás áll: Törvényhozó gyűlésből, Szenátusból, és Törvényszékből. A' katonai kormányozás illeti, a' Fejedelmeknek Párisban szerzett kötése szerint, az ezen szigeteken fekvő Anglus örző sereg' Kommandánsát. A' három Országló szakaszok' tagjainak ideje 5 esztendeig tart. A' Törvényhozó Gyűlést, rendkívül való esetekben az Anglus Király' fő biztosa gyűjtheti össze, vagy oszlathatja e'. — A' Szenatus 6 személyekből áll, úgymint egy Elölülöböl és öt Tanátsosokból. Az Elölülönek választatása az Anglus Királytól függ, mint Protektortól. Az elölülönek titulusa: Hertzegeged. A' 4 Tanátsosokat a' négy nagyobb szigetek,

az ötödiket a' többek mind egygyütt választják. Ezen választást az Anglus Lord Biztos erősíti meg, vagy veri vissza.

* * *

Igazítás. — A' XVIII. dik számú Kurirnak toldalékjai között a' 156. dik lapon, az első hasábnak (alólról felfelé számolván) 14. dik sorában, néhány első érkusokban akarok helyett akarom találattik. Meg kell igazítani.

H i r d e t é s.

A' Nagy Méltóságú Magyar K. Udvari Kamarának rendelkezéséből, a' jövő József napi Pesti vásárkor, nevezetesen pedig e' folyó 1818. dik esztendőben, Mártziusnak 12. dik napján reggeli 9 óraker a' Kir. Harmintzad' épületben Pesten a' boldogultt Kalotsai Érsek Gróf Kollonits László ö Excjának nagy ezüst asztali készületével együtt, mellynek leendő eladása már régen közönségessé tetett, még egy kereszt, melly egy koronforma brillant kaptson függ, továbbá egy ahoz illő gyűrű is, melly mind ösze 13 Amethyst kövekből, és 43 karatra való brillant kövekből áll, a' többet ígérőnek, mindjárt leendő fizetés mellett el fog adattatni.

H i r d e t m é n y.

Egy nagy Ezüst asztali edénynek elkötyavetyélléséről.

A' Nagy Méltóságú Udvari Magyar Kamarának felsőbb parantsolatnak következésébe közben költt rendelése szerint, a' jövő Szent József napi Pesti vásárnak alkalmatosságával, úgymint a' közelgető 1818. dik esztendőben esendő Mártzius 10. napnak 12. dik napján, reggeli 9 óraker a' Pesti Királyi Harmintzad. házban, néhai Nagy-Méltóságú Gróf Kollonich László Kalotsai Érseknek asztali nagy ezüst készülettye kötyavetye által a' többé-

ígérőknek, a' kész árnak tüsténti letétele mellett el fog adattatni.

Ezen tiszta ezüstben mintegy hatodfél mazzát nyomó asztali készület, a' küzelebről esmérőknek köz értelmek szerint a' legszebb, legékeesebb, legpompásabb, és szembetünőbb, mellyet Hazánkban láthatni; és noha eredetikeppen csak harmintzhat személyekre készítettett, azonban negyvenkét, sőt nyelvennyoltz személyekre is elegendő; mennél fogvást hozzá 48 evő-kés, villa, és kanalak; és a' Csemegéhez 42 portzellán markolatu ezüst-élű-kések, és egyéb hozzávalók tartoznak.

Az első asztali felkészítés, vagy is fogás hat felettéb nagy Tál - allyaiból (Plateaux) áll, mellyekre szintannyi, részszerezént gömbölyü, részszerezént tojás-kerekü medentzék tétetnek; a' többi ide tartozandó hasonlóképpen majd gömbölyü, majd tojás-kerekü, majd három, és négy szegletü Tálak, mind ezüst fedelkkel, mellyekkel az ételek béborittatnak, vannak felékesítve. Az asztalnak négy szegletére pedig mégannyi nagy ezüst-hűttő edények tartoznak. Mind ezek felemeltt (en bas relief) metzsett művel, a' tálak, és tányérok pedig szinte metzsett munkáji karimákkal diszeskednek; azon felemeltt metzzésü ékességei az edényeknek nem forrasztva, vagy szegezve, hanem finom srofokkal belürül lévén oda szerkesztetve, és ennél fogva egymástól elszedettethetvén a' tisztítást felette könnyebbittik.

Többnyire ajánlhattya ezen egész asztali edényt azon környülállás is; hogy minden darabnak hátulján tsupán két egy-egy betű, ugymint a' hajdaná Tulajdonos nevének eleje az az L. K. vagyon kivésve, mellyeket kiemésztetni, vagy az edényeknek felső részére újabb Jegyeket vésetni lehet; ajánlásul szolgálván egyébránt az is; hogy minden darabnak ne-

hézsége a' legkisebb mértékig szinte a' hátulso részén fel vagyon jegyezve, a' beléje metzve.

Ezen egész asztali ékességhez tartozó megvasallt, és belső készületekkel e' végre alkalmaztatott hat nagy Ládák a' Vevőnek ingyen fognak által engedtetni.

Azok, a' kik a' kótyavetyéllésben részt venni akarnak, az e' végre kirendeltt Biztosnak kezéhez 2000 forint pengő-pénzt, vagy 6000 forintokat Váltó. Czedulákban Bánat-pénz gyanánt letenni kötelesek, melly summa a' kótyavetye, és az ebbéli Jegyző-Könyvnek aláírása után a' Vevőnek a' fizettendő egész árba bé fog számíttatni, a' más többet ígérőknek pedig azonnal vissza adattatni.

Nagyobb bátorság' okáért az első kikiáltás tsak egy Latnak pengő-pénzben számláltt árrával fog történni, ennek mennyisége pedig annyira fog határozatni, a' mennyit a' Császári, és Királyi aranyot, és ezüstöt Béváltó Tiszttség egy Latért a' nyers, és tsupán a' béolvasztásra szolgállo ezüstért kész leszen ajánlani; erről pedig az említett Tiszttségnek írott kinyilatkoztatása, azokkal, a' kik kótyavetyélni szándékoznak közöltetni fog. Ezen árszabástól kezdvén, fog a' kótyavetyélés garasokra, és krajtzárookra (mindenkor pengő-pénzt értvén) olly intézettel folytatatni, hogy a' nyers értznek belső értékén feilül, a' felettébb disses, és költséges mivnek jutalma is, az Érseki hagyományak gyarapítására mentül inkább nevedjen.

Vége lévén a' Kótyavetyének, egy Császári, Királyi Pénzverő Hivatalbéli Tiszt által felméréttetik az egész ezüst a' Vevőnek jelenlétében, és azon egy Latnak feligértt legnagyobb ára szerint az egész nehézségtől járandó summa meg fog határozatni, a' mellyet is a' Vevő akár egészen, akár rész szerént, vagy pengő-pénzben, vagy ennek akkori Betá-

betse után (vagy is az ugy nevezett Cursus szerint) számíttandó Váltó Czedulákban legfolyebb 8 napoknak elfolyása alatt lesizetni okvetetlenül tartozik, és ennél fogva addig az ektép' megvásárlott ezüst kezéhez sem szolgáltatathatik.

Az elől számlált kötelezésekre hajuló, és alkalmas Vevő, a' kótyavetye előtt egnéhány napokkal a' Pesti Harminthead-háznál ezen ezüst készületet megtekintheti; ha pedig addig is valamely vevő szándékkal bíró, 's ne talántán utban lévő Uraságoknak, vagy Kereskedőknek a' megszemlélésre kedvek lenne, a' Nagy Méltóságú Magyar Kamarának Előülői Kantzellariájában teendő jelentés mellett a' Fő Fizető Hivatalban alkalmatosságot nyerhetnek annak megtekintésére; azonban hogy szinte ezen Hivatal egyéb tisztii foglalatosságaiban ne akadályoztathasson, a' tsupa kívántságnak hely nem adattatik.

N u n t i u m

de Libris partim jam editis; quam edendis quos

Reverendissimus Praepositus ad B. M. V. de Adony SS. Theologiae Doctor, et in Universitate Viennensi Emeritus Professor Pub. Ord. et Decanus Can. Reg. Lat. Claustro-Neoburgensis Daniel Tobenz hisce promulgari curat.

1) Institutiones in S. Scripturam Tomuli duo in 8vo, quorum primus est *Operum omnium*

Primus. Alter

Secundus. Viudobonae 1814. a 12 fl. in Schedis.

2) *Paraphrasim Psalmorum ex Hebraico adriatam. Viudobonae in 8vo. I. T. 1814. 10 fl. Schedis.*

Tertius Tomus Omnium Operum.

3) *Institutiones Theologiae Moralis in III. Tom. in 8vo. Viudobonae 1817. Constant 10 fl. in Schedis.*

Quorum primus est Operum omnium

Tomus Quartus secundus

Tomus Quintus Tertius

Tomus Sextus.

Hae Institutiones prostant etiam in III. Tomulis sine annotatione Omnium Operum segregatim procurandae, acque 10 fl. in Schedis.

Institutiones Theologiae Moralis Cel-sissimus Princeps Archi-Episcopus Viennensis pro suo Clero cum sint usui examinandorum pro Cura animarum elucubratae speciali circuitari Ordinatione destinavit, et procurandas maxime commendavit.

Edenda Opera hisce novellis notitia amatorum dabuntur, dum prelo subjicientur.

Operum horum Amatores possunt suas Litteras sive ad Editorem Magyar Kurir, sive ad ipsum Rdsmanum Authorem Viennae in der Renngasse Nro. 158. sive ad R. R. P. Romanum Patrum Carmelitarum Provincialem in der Leopoldstadt Franco tamen inscribendas dirigere.

**Száz forint haszas pénzért, adtak Váltó czedulában: —
Mártz. 6-dikén 286 $\frac{1}{2}$ — 7-dikén 286 $\frac{1}{2}$ — 9-dikén 286 — forintot**